

Տեղեկատվական անվտանգություն

ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆ ՎԻՐՏՈՒԱԼ ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴԻ ՀԵՏ. ԱՂԻԲԵԶԱՆԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶՉՈՒԹՅԱՆ ՅՈՒՐԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Մամուլի Մարտիրոսյան՝

Ապրիլի 2-ից Ադրբեջանի սանձազերծած մարտական գործողությունները Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության դեմ ուղեկցվում էին տեղեկատվական գործողություններով, որոնց ընթացքում ակնհայտ դարձավ, որ ադրբեջանական քարոզչությունը ներքին լսարանի համար յուրահատուկ մեթոդներով է գործում: Լրատվամիջոցների վերահսկելիությունն այնքան մեծ է, որ իշխանությունները կարողանում են իրականացնել լիարժեք վիրտուալ պատերազմ վիրտուալ հաղթանակներով:

Ադրբեջանի ներքին հասարակական, քաղաքական կյանքն այսօր փաստացի գտնվում է այն վիճակում, երբ ընդդիմությունը բացակայում է, լրատվամիջոցները նախագահականի կողմից վերջնականորեն վերցվել են վերահսկողության տակ, հասարակական կազմակերպությունների մեծ մասը նրանից անմիջականորեն ղեկավարվող կառույցներ են:

Այս վիճակում ապրիլի 1-ի լույս 2-ի գիշերվա ադրբեջանական ագրեսիան Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության դեմ առաջին ժամերին բացարձակապես չէր ուղղորդվում տեղեկատվական ոլորտում: Այն դեպքում, երբ ապրիլի 2-ի առավոտյան արդեն ոչ միայն հայաստանյան, այլ նաև միջազգային մամուլն էր իրավիճակն ակտիվորեն ներկայացնում որպես պատերազմական, Ադրբեջանում լրատվամիջոցները մինչև կեսօր ընդհանրապես լուռ էին, կարծես ոչինչ չէր կատարվում: Փաստացի, օրվա երկրորդ կեսին միայն ադրբեջանական մամուլը և պետական կառույցները սկսեցին արձագանքել: Ադրբեջանի արտգործնախարար Էլմար Մամեդյարովը նույնիսկ հայտարարեց, որ ՌԴ ԱԳՆ ղեկավար Սերգեյ Լավրովից է իմացել, որ շփման գծում վիճակը սրվել է:

^{*} «Նորավանք» ԳԿՀ Տեղեկատվական կենտրոնի փորձագետ:

Ադրբեջանական լրատվամիջոցների, պետական կառույցների լռությունը հարձակման առաջին ժամերին, ամենայն հավանականությամբ, կապված է հենց տեղեկատվական հոսքերի գերվերահսկելիության հետ: Քանի որ Ադրբեջանում մամուլը վերջին տարիներին դարձել է գրեթե լիովին վերահսկելի Ալիևի ռեժիմի կողմից, ապա լրատվամիջոցները գերադասում են ինքնուրույն չլուսաբանել ռազմական թեմաները¹: Այդ պատճառով, երբ ապրիլի 2-ին ադրբեջանական պլաններն արդեն ձախողվել էին, մամուլը չունեի հստակ հրահանգ, թե ինչպես լուսաբանել իրավիճակը: Այդ պատճառով էլ լուսաբանում չէր իրականացվում, մինչև որ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունն ընտրեց մոտեցումներ և դրանք հրապարակեց, ինչն էլ ուղեցույց դարձավ նաև լրատվամիջոցների համար:

Պատերազմական գործողությունների ընթացքում Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը շարունակում էր նույն գործը, որը որդեգրվել էր վերջին երկու տարիների ընթացքում. հնարավորինս թաքցնել սեփական կորուստները, չհրապարակել զոհված զինվորականների անձնական տվյալները: Որպես հետևանք՝ ներքին լսարանի համար ստեղծվում էր այնպիսի տպավորություն, թե հիմնականում կորուստներ կան միայն հայկական կողմից: Կորուստների մասին տեղեկատվություն սոցիալական ցանցերի միջոցով փորձում էին գտնել ընդդիմադիր *Meydan TV* լրատվամիջոցի (աշխատում է Բեռլինից) լրագրողները:

Ընդհանուր պատերազմական հաղթող ներկայանալու ցանկությունն Ալիևի ռեժիմի կողմից սկսեց դրսևորվել արդեն հրադադարի հայտարարման պահից՝ վերահսկելի լրատվամիջոցներով: Լրագրողների միջոցով բանակը սկսեց ներկայացնել բացարձակ հորինված, թատերականացված նյութեր, որտեղ ցուցադրվում էին Լեռնային Ղարաբաղի գյուղեր և քաղաքներ, որոնք, իբր, գտնվում են ադրբեջանական զինուժի վերահսկողության տակ: Այսպես, *ANS PRESS* հեռուստաընկերությունը ռեպորտաժներ է ներկայացրել իբր Թալիշ գյուղից, չնայած արտասահմանյան լրագրողները հայկական կողմից արդեն այցելել էին բնակավայր՝ համոզվելով, որ այն հայկական կողմի վերահսկողության տակ է (տե՛ս *Նկար 1*)²:

¹ Details about Azerbaijan. Reporters Without Borders, <https://index.rsf.org/#1/index-details/AZE>

² Ağdarə rayonu Talış kəndinin ünvanını göstərən lövhə basdırıldı, <https://www.youtube.com/watch?v=HmxVL2dk87s>

Հետագայում մամուլով սկսեցին տարածվել նյութեր, որոնք կոչված էին ապացուցելու, թե, իբր, ադրբեջանական բանակը գրավել է Ֆիզուլի, Ջաֆրա-յիլ քաղաքները (տե՛ս *Նկար 2*): Որպես փաստեր կեղծելու գործիք օգտագործվում էին ադրբեջանական կողմում գտնվող մարզային ցուցանակները: Չնայած սոցցանցերի մոնիթորինգը ցույց է տալիս, որ ադրբեջանական օգտատերերի մեծամասնությունն էյֆորիայի մեջ է, սակայն արդեն կարելի է տեսնել օգտատերերի, որոնք սկսել են հասկանալ սեփական մամուլի և ՊՆ մանիպուլյացիաների ոճը (տե՛ս *Նկար 3*):

Ընդհանուր առմամբ, այսօր Ադրբեջանի հասարակության վրա տոտալ վերահսկվող լրատվամիջոցներով իրականացվող մանիպուլյատիվ ազդեցությունը թույլ է տալիս Ալիևի վարչակազմին լուծել կարճաժամկետ խնդիրներ և որպես լուրջ ռազմական հաղթանակ ներկայացնել իրավիճակը: Երկարաժամկետ ընթացքում նման գործողությունները կարող են հակառակ արդյունք տալ և բնակչությանը թերահավատ դարձնել բոլոր տիպի ռազմական նորությունների հանդեպ:

Նկար 1

ANS PRESS հեռուստարնկերության ռեպորտաժն իբր գրավված Թալիշ գյուղից

Ադրբեջանական բանակն իմիտացնում է Ֆիզուլիի գրավումը

Նկար 3

Ադրբեջանցի օգտատերը բացահայտում է ներքին քարոզչությունը

Эцигнава кье | Эаз кІан я 137

Айнура Алиева

Удалите, а то ха-чи ржать будуг. Это дорожный указатель, он на нашей территории.

кье 20:51

**АЗЕРБАЙДЖАН
ОНЛАЙН**

КІеатІалдик цІал
алай шикІлар

Пакюн